

Päivämäärä 20.1.2026

FORTUMIN KOMMENTIT NOLLAVELVOITEHANKKEEN TAUSTAMUISTIOON 8.1.2026

Kiitämme sidosryhmätilaisuuden 8.1.2026 järjestämisestä sekä mahdollisuudesta kommentoida taustamuistiota ja alustavaa lakiehdotusta kirjallisesti. Säännösehdotus on parantunut oleellisesti lausunnolla olleesta versiosta ja antaa hyvän pohjan viimeistelylle. Koska kyseessä on kuitenkin vesivoima-alan kannalta erittäin merkittävästä hankkeesta, Fortum kannattaa ET:n ja muiden voimayhtiöiden sidosryhmätilaisuudessa esiin nostamaa ehdotusta järjestää uusi lausuntokierros.

Lakiehdotus
3 luku 21 a § Uuden kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun määrääminen

Toisessa momentissa on asetettu lisäedellytys, jonka mukaan kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon laitoksesta odotettavissa oleva taloudellinen hyöty. Vastaavaa lisäedellytystä ei ole kalatalousvelvoitetta ja kalatalousmaksua koskevassa perussäännöksessä vesilain 3 luvun 14 §:n 2 momentissa, jolloin lisäys tulisi poistaa uuden kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun määräämistä koskevasta säännöksestä. Lisäyksen sisältö ja tarkoitus on epäselvä ja tulkinnanvarainen.

Kolmannessa momentissa on esitetty ajatus korvauksen sovittelemisesta ottaen huomioon laitosta koskevat lupamääräykset ja aika, jolloin vesivoimaa on voitu käyttää hyväksi. Momentin viimeinen lause *"Korvausta voidaan sovittella ottaen huomioon laitosta koskevat lupamääräykset ja aika, jolloin vesivoimaa on voitu käyttää hyväksi."* tulisi poistaa. Käytännössä se vesittää luvanhaltijan oikeuden saada valtiolta korvaus 1 momentissa tarkoitettusta kalatalousvelvoitteesta aiheutuvasta vesivoiman menetyksestä johtuvasta hyödyn olennaisesta vähentymisestä. Viittaus lupamääräyksiin jää avoimeksi ja tulkinnanvaraiseksi. Korvauksia ei tule kytkeä omistusajan pituuteen. Omistusajan pituuteen takautuvasti perustuva korvauksen sovittelu ei vastaa yleistä vahingonkorvaus- tai lunastusperiaatetta, jolloin korvausten tarkoitus on lähtökohtaisesti hyvittää nykyaikaiselle toiminnanharjoittajalle aiheutuva taloudellinen menetys. Jos korvausoikeus olisi riippuvainen omistusajan pituudesta, järjestelmä irtoaisi vakiintuneista periaatteista, joissa korvaus perustuu nykyhetken taloudelliseen vaikutukseen (ei historiallisiin olosuhteisiin) tai joissa luvanhaltijan oikeus ei yleensä heikkene ajan kulumisen perusteella.

Omistusajan pituuteen kytketty korvauksen sovittelu

- Rikkoo vakiintuneita korvausperiaatteita
- Vääristää yritysjärjestelyjen ja investointien kannustimia
- Luo epätasa-arvoa ja ennakoimattomuutta luvanhaltijoiden välille
- Heikentää oikeusturvaa ja on vaikea toteuttaa käytännössä
- Ei ole yhteensopiva vesilain rakenteen kanssa, jolloin velvoitteet ja niiden muutokset kohdistuvat lupaan ja oikeudet sekä korvausvastuut siirtyvät luvan mukana uudelle omistajalle automaattisesti
- Ei ole yhteensopiva ympäristötavoitteiden kanssa (tällöin saatetaan kohdistaa uudet velvoitteet helpommin vanhoihin laitoksiin, joissa pienempi korvausvastuu), mikä heikentäisi ympäristötoimien optimointia ja velvoitteiden kustannustehokkuus voisi heikentyä.

11 luku 6 §, Lausunnot

Lausunnon pyytäminen järjestelmävastaavalta kantaverkonhaltijalta on kannatettava ehdotus. Sana "tarvittaessa" tulisi kuitenkin poistaa, koska ehdotuksessa on jo tehty rajausta sähköjärjestelmän käyttövarmuuden kannalta merkittävään laitokseen. Koska vesivoiman sijoittuminen maantieteellisesti hajautetusti lisää järjestelmän toimintavarmuutta poikkeustilanteissa, ja joillakin alueilla tehopula voi tulla ongelmaksi, kohtaan olisi hyvä lisätä myös lausunnon pyytäminen myös alueverkon haltijalta.

19 luku 5 § Päätökseen sisältyvien määräysten tarkistaminen

Viimeinen lause, jonka mukaan "*Tätä momenttia ei sovelleta 3 luvun 21 a §:ssä tarkoitettuun uusien määräysten antamiseen*", tulee poistaa. Vaikka 21 a §:ään on nyt sisällytettykin ajatus kohtuuttomien kustannusten välttämiseksi, voi kuitenkin tulla tilanteita, joissa lunastus on sekä toiminnanharjoittajan että kalakantojen kannalta järkevin vaihtoehto.

Säännöskohtaiset perustelut

3 luku 21 a §

On hyvä, että ensimmäiseen momenttiin on lisätty kalakantojen turvaaminen perusteeksi velvoitteen tai maksun määräämiselle. On tärkeää, että hakemuksen viereille saattaminen perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja luvan avaamiselle on selvät yhteiskunnallisista syistä johtuvat kriteerit. Perusteluissa olisi hyvä kuitenkin vielä avata kynnyksiä: Lähtökohta uusille määräyksille tulee olla vesistön ekologisen tilan parantuminen kustannustehokkain toimin ja vaelluskalakantojen luonnollisen elinkierron edes osittaisen elvyttämisen tulee olla mahdollista.

Nostoissa todetaan, että nollavelvoitelaitokset ovat tyypillisesti pieniä ja vanhoja laitoksia, joiden merkitys sähköjärjestelmälle on vähäinen. Perustelu voi antaa päätöksentekijälle väärän kuvan nollavelvoitelaitosten roolista. Joissakin tapauksissa niillä voi olla merkittävä rooli esimerkiksi koko vesistön säännöstelyssä tai sähköjärjestelmän toimintavarmuuden kannalta.

Nostoihin ehdotetut prosenttiarvot kalateihin johdettavista vesimääristä tulee poistaa. Ne antavat helposti viranomaisille lähtökohdan kalatielle asetettaviin vaatimuksiin. Käytännössä kalatien tekninen ratkaisu ja vesimäärä tulee ratkaista tapauskohtaisesti.

FORTUM POWER AND HEAT OY

Lisätietoja:

Minna Hanski, Manager, Environmental policy

minna.hanski@fortum.com

+358 (0)40 530 2356